

188267

HAVAS ISTVÁN

VIRÁGÉNEKEK

KÖLTEMÉNYEK

BUDAPEST, 1925.

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE

(Wodiánér F. és Fiai) részvénytársaság

VIRÁGÉNEKEK

KÖLTEMÉNYEK

IRTA:

HAVAS ISTVÁN

BUDAPEST, 1925.

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE
(Wodíáner F. és Fiai) részvénytársaság

G. o. hmf.
830 201/9

HAVAS ISTVÁN MUNKÁI:

ÚTBAN. Költemények

TŰNŐ ÉVEK. Költemények

PART FELÉ. Költemények.

VERSEK.

VIRÁGÉNEKEK. Költemények

IVADÉK. Elbeszélések

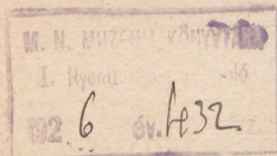
TOMAJFÜREDI ARANYNAPOK.

Elbeszélések

TÖRETLEN UTON. Regény

A CSÁSZÁR ÓBESTERE. Regény.

OPÁLGYÜRŰ. Regény

Fráter és Társa könyvnyomdája, VII., Akácfa-utca 13.

188267

HA HOLNAP ELMEGYEK

Óh, ha én holnap elmegyek:
Utánam semmi sem marad,
Csak egy maréknyi akarat.

De az tuléli halk nevem,
S én a sok küzdő századon
Porlón, de büszkén álmodom.

Voltam itt rongyos hazafi,
Ki rendjelül sebet kapott,
De egy jottát föl nem adott.

Voltam a pusztán bujdosó,
Kiüldözött szegénylegény . . .
De árva koldusnak remény.

Voltam rohanó fergeteg,
Ki poshadt léget föl kavart . . .
Voltam tisztító zivatar.

Voltam vadrózsa a hegyen,
Hogy leszakítson kedvesem,
És forró keblére tegyen!

Voltam karácsonyestí fény
A gyermek ártatlan szemén —
Csíllag a várók éjjelén.

Mégis, ha holnap elmegyek,
Utánam semmi sem marad,
Csak egy maréknyi akarat.

De az tuléli halk nevem,
S én a sok küzdő századon
Porlón, de büszkén álmodom.

MARIS

Maris . . . Nekem szép volt neve,
 Két nagy kökénybogyó szeme;
 Cseresnye-piros ajaka,
 Midőn így titulált: Maga.
 Lehattünk tán tíz évesek,
 Én hangosabb, ő csendesebb.
 Kedves falusi nevelés,
 Eunivaló kényeskedés.

Kovács volt apja, büszke mester,
 Orgonahangú, dalí ember,
 Ámde káromkodó pogány,
 Aki kocsisnak imponál.
 Tetszett nekem a műhelye,
 A fujtatója, ülleje . . .
 Hogy kalapálta a vasat,
 Patkót formálva perc alatt!
 Csítt csatt! Ríngtam az ütemen,
 Marist feleségül veszem,
 S majdan én leszek itt kovács,
 Engem szolgál a kalapács . . .
 Csítt-csatt, vígan szól majd a nóta!..

Hej, . . . kiskirály volnék azóta!

DAL EGY ASSZONYI KÉZRŐL

Formás kis női kéz,
 Csak engem áld, csak engem áld,
 Huszonöt éve múlt,
 Hogy egy viharban rám talált.
 Ha gond-árnyalta homlokom
 Izzott bús gondolat tűzén:
 Ő hűsítette le
 Éjek s napok együttesén.
 Nem ismert fáradságot,
 Küzdést, ha rólam volt a szó...
 — Csöppség, s a hősiekbe
 Nincsen hozzája fogható!...
 Am munka, sors gorombán,
 Kíméletlen bánt el vele:
 Nem síkkes már, nem puha többé,
 S nem bársonyos föllete
 Báját a zord harcokban értem,
 Értem áldozta csak, szegény,
 — S tán ma százszorta jobban,
 Forróbban, odadóbban
 Ne vonjam ajkaimhoz én?!...

VISELT RUHÁDBAN...

— 1920-ból —

Viselt ruhádban, dolgos kis madárka,
 Sohase voltál tündöklőbb nekem!
 Midőn fordítod blúzodat baljára:
 Dicsérje műved költő-éneke!

Pompázni könnyű a léha vagyomból,
 Amelyhez annyi vér és könny tapad;
 De szent az asszonykéz, mely sohse rombol,
 Csak foltoz, összefűz, ahol szakad.

Gyermekkorom jut, édes, most eszembe,
 Egy asszony, ki óból újat szabott,
 Gyermekruhákat ránk varrogatott.

Anyám volt, ki sorsát nem szégyenelte,
 S ki ezért volt nagy asszony igazán...
 Remeke vagy a nőnek, mint anyám.

ÁLOMLEÁNYOK

Aranyhajuk vállokra hullott,
Szemökben máglya égett.
Álmok kies leánytanyája
Volt ez a ház, kert hajdanába . . .
Tavaszi fecskefészek.

S én itt tanultam énekelni,
A fény- és dal-özönben.
Május volt . . . Rózsafa virult,
Az égből szírmok árja hullt,
Amint megnyílt fölöttem.

A kacagó álomleányok,
Híp, hop! . . . megöregedtek?
S a garammenti fák alatt
Csípkés tántók ásítanak,
Anyókák szenderegnek?

...Elmentem ... Az évek homokja
Befújta kis tanyámat.
Helyét régészként ásom itt,
Hogy felidézzem bájait
Egy tündérvár falának.

Az est bíborpalástot öltve
Jön papként, zsongva halkán;
Aranyat gyöngyözik a táj,
A szem, a haj ... Semmi se fáj,
Csak bent egy árva dallam ...

PÁRBAJ.

Hűs őszi hajnal, ébredő hegyek,
 Nyujtózkodó, félálmos rengeteg . . .
 Bársonysíma csend . . . A lomb zízenése,
 Mint óriási óra ketyegése:
 Ugy foly által a lila levegőn,
 A szálas erdőn, bágyadt ébredőn
 Tán még tovább is nyugodnék a völgy
 Dér-ágyán, mint párnán az úri hölgy,
 Ha tisztására most nem lopakodna,
 Öt-hat fess tagból álló suta-csorda,
 A fővel élen: a királyi vaddal,
 Amint körülnéz ittas diadallal,
 S belé bődül a csendbe harsonája —
 Vedd tudomásul: az erdő királya!

Oly szende máskor, olyan óvatos,
 De most kihívó, bős, indulatos
 A ma nászát ülő szarvas-király,
 S mint a legény a csárdában: kiáll,

S bele kiáltja az ősz reggelébe:
 Szarvas-bika: bőrét gyáván ne féltse,
 S világgá ha nem megy, lépjen elő,
 Élet halálra, ha előkelő!

Vár, vár. És újra, újra harsonáz,
 Vadul hajszolja őt a nászi láz,
 Nagy az erdő meglepetése ma,
 Nem tart a híves érre szarvasa,
 A jámbor, vérre szomjazik, ma vérre...
 A szerelem mí balgán kicserélte!

Az egyik delnőt, ki tetszik neki,
 Pajzán szökéssel közmént kergeti,
 Bokréta gyanánt fest agancsa most,
 Tízenhat ága annyi bókot oszt.

De gyökeret vert tán egyszerre lába?
 Nem volt ímént a kihívás hiába,
 Távolról jöve, érchangon felel
 Egy megvetésre nem méltó kebel.
 Dühös riadó az a felelet:
 Megyek, barátom, elbánok veled!
 Hősünkből ujfent kitör basszusa:
 Óá! Óá! Kezdődjék a tusa!
 S vastag szép nyakát megrázza keményen,
 Vérszomjas láznak fénye gyúl szemében,
 Sutáit is otthagyja, mit se lát,
 Csak ellenét, ki jön, jön odaát!

A szálas erdő gallya zúg, recseg,
 Az a másik is helyre egy gyerek,
 Hódolva tekint föl rá a pagony:
 Micsoda termet, milyen szeladon!
 Koromfekete him, tagbaszakadt,
 Gurul nyomán a kő, nyög a haraszt,
 Tízennyolc ága hirdeti fején,
 A viadalhoz konyít a legény.
 Minden szál izma feszül mint a húr,
 Az erdőn harsadása lesz az úr,
 Agancsa turja a gyöpöt, harasztot —
 Jaj, akibe egyszer beléakasztott!

Most, most lesz a császár-találkozás...
 Egy percre elhal a gallyroppanás.
 Farkasszemet néz egymással a kettő,
 Lélekzetfojtva körülök az erdő.
 Aztán... egymásra törnek szíljajon...
 Itt győzelem lesz, de nem irgalom,
 Üt, csattan ága ennek, annak is,
 Hajrá, hurrá, ha bele halnak is!
 Veszett a játék, de egész, merész,
 Határa csak a végkimerülés!
 A lángra lobbant szenvedély oly ádáz,
 Tombol keblökben mint örült halál láz...
 De a fekete villámként forog,
 Kár volt belé akadni: vész-horog,
 Szemága kétszer szúrt a másikába,
 Bejutni próbál a kis ládikába,

Mely az életnek féltet székhelye . . .
A tizenhatos elvérzik belel

Párájukból: felhő száll körülök,
A nedves földbe vájkál a csülök,
Hol egyik, hol a másik térdre rogy,
De a kihívó lankad, kedve fogy . . .
Még fölkeresztik, egy szurást is ad,
Am a vér, mely most ott is kihasadt,
Növeszti csak mérges dühét amannak . . .
Hanyadik már, hogy újra összezsapnak! . .

Élet-halálra menő ez a játék,
Ólálkodik is már ottan az árnyék;
A fekete végleg került felül:
Harmadszor szúrt, s a másik elterül.
Az a hegyes ág: hős szívébe ér,
A lapockája alól zúg a vér,
Ő földre hull, végsőt vonaglik ajka . . .
Tengervészben így fordul fel a sajka.

A tetthelyen a győztes vígan áll,
Diadalittas hangja orgonál,
Hullámszik messze a nagy rengetegbe . . .
S a fákról őszi harmat hull csepegve
S a réten karcsu, szarvas tehenek
A hang felé vágyón tekintenek.

ÓDON TEMPLOM . . .

Ódon templom a hegytetőn
Mint jóságos atyai szem:
Álmodozón és kedvtelőn
El-elméláz a földeken.

Tán esdő kar kulcsolása:
Két szép tornya, mít égre tart —
Mögötte pár zúgó hársfa
Mormolja a zsolozsma-kart.

És a templom, bár alatta
Kocsi, szekér vágtatva hajt,
Bár zúg a gyár, völgy patakja:
— Föl se veszi mind ezt a zajt.

Telt kalászhok tengerére
Hull most a nap aranya lent,
Oda figyel, megigézve:
Az aratók nótája zeng.

SZEPTEMBERI FÉNYBEN

— 1921. —

A nyárnak vége, feleségem,
Szeptemberi fény szűrődik reánk.
Ezüstös szálat néz a légben
Az ős virága, a derék katáng.

Fecskéink búcsuáldomásra
Gyűlnek Szent Anna temploma felett.
Megvedlett a szőlő koronája,
Míg ögyelegtem, álmodó, veled.

Szeptember napja önti árját
Fejünkre, ámde szemed ég, ragyog;
Kigyújtja a tavasz csillárját,
A tavaszét, mely lopva elhagyott.

GARAM PARTJAN . . .

Garam partján jegenyefa
 Áldogál, — áldogál,
 Nézi, hogy a folyó habja
 Merre száll, — merre száll,

Tetejében barna fészek,
 Nagy titok, — nagy titok.
 Belőle két madár-úrfi
 Rám csipog, — rám csipog.

Tudja Isten, mit mondanak,
 Nem értem, — nem értem.
 Bizonyos, hogy ők se értik
 Beszédem, — beszédem.

De azért csak diskurálunk
 Csendesen, — csendesen,
 Én is, ők is ilyenformán:
 „Kedvesem, — kedvesem!”

LEVÉLVÁLTÁS.

Az ifjú írta, s keze reszketett :
 „Margít, oly illanók ezek az évek,
 Tíz múlt el, hogy megszerettelek !
 Élnek-e még szívedben a remények,
 Miket a kis padon szőttem veled ? . . .
 Te tán nem is emlékszel már a padra,
 A kertben egy vén almafa alatt,
 A nagy diákra, a kérő szavakra,
 Hogy soha, soha el ne hagyjalak ?“

A lány leült és írt, írt könnyesen :
 „Faképnél hagytak bennünket az évek,
 A padra és rád jól emlékezem.
 De pelyhet szél ; reményt elfúj az élet
 Az első fázós, őszi estelen.
 Ma egy fehér szál tűnt fel szög-hajamban,
 Ma egy, de jönnek majd a többiek.
 A lány ifjusága se halhatatlan,
 Tízenhét éves többé nem leszek !“

A KATÁNG.

A csillagszemű kék katáng merészen
 Bárhol kítűzi kuruc zászlaját;
 Útmenti árkon, kókupac tövében
 Küzd és kivívja léte igazát.

Nyár vége már s még ifjú fény szemében —
 A társak közt ő bírja legtovább.
 E szívós csöppnyi virágé az érdem,
 Hogy bízva nézem az ősz ugarát.

Virág, ki nem félsz az útmenti portól,
 A csöcseléktől, mely le-letarol;
 A kis békáktól, kik a mocsarakból
 Nyelvöket öltik rád balgatagon:

Takaros mezben íntsz a tar vidéken,
 Örök küzdőknek örök példaképen!

A MAGYAR FÖLD

A magyar föld Árpád apánk telke,
 Ezer éve, hogy birtokba vette.
 Holdja számát maga szabta
 A honszerző magyar gazda.
 Lefizette árát is jó pénzzel:
 Biborszinü, meleg honfi-vérrel.
 Ezt a kerek szép országot
 Soha föl nem oszthatjátok!

Összeforrott ősidőtől fogva
 A magyar föld s a magyar nép sorsa.
 A két Alföld, a Kárpátok,
 Duna, Tisza: testvérpárok.
 A magyarral: tót, szerb, oláh, német:
 Hatalmas volt, mikor egyetértett.
 Ezt a kerek szép országot:
 Soha föl nem oszthatjátok!

A magyar föld rendületlen köszál,
 Aki fölött az Uristen őrt áll.
 Iogaínknak édesatyja,
 Igazunkat számon tartja.
 Megtéríti elszenvedett kárunk,
 Ha ölbetett kézzel nem csak várunk...
 Ezt a kerek szép országot:
 Soha föl nem oszthatjátok!

BUDAPEST—BÖRTÖN

1919. május 17.

Éjfélén túl egyet kondít az óra,
 Hangját fölisszák a süket falak;
 Csak éber lelkem, álmok síratója,
 Megcsuklik az óraütés alatt.
 Fájdón néki még a hang is. Vonszolódva
 Kín-országuton csüggeteg halad.
 Vigyorgó rémek, vörös szírtfokok,
 A négy égtájon vad tűzvész lobog!

Kettő . . . Kegyetlen ostoros, kímélj meg
 A lassú, őrlő kintől engemet!
 Mérd elszántan a csapást a szívének,
 Vesszen a rab, ki rabul ejtetett!
 Mily hosszú óra! Mily ádáz szírének,
 Kik vélem haláltáncot lejtene!
 Borulj elmémre, zivataros éj,
 Örültnek lenni ma Hamletí kéj!

Három . . . Az óra érc-ütése tompa,
 Szavára, ím, belépett a halál,
 Megáll szobámba', némán a sarokba',
 Szeme lidérc, s a kaszát feni rám.

Szíkkadt szemeim, örömkönnyet ontva,
 Kérdik: „Megváltasz, vén csont, végre már?”
 De ő elfordul s látom, hogy nevet . . .
 Ma az étellel büntet engemet.

Kolompos, négyet ütsz . . . Már négy! No végre,
 Tán még elalszunk: óra, éj, meg én!
 Jőjj el, lélek bódító hintaszéke,
 Hadd zsibbadjunk el, hisz úgy síncs remény,
 S álmkép síncs már . . . Szem, ne nézz az égre!
 Nincs Isten, ördögé a nap, az éj?
 És Magyarország s minden fiai? . . .
 Győztek rajtunk a poklok kapui?

Öt óra, virrad. Tűz fut a hegyekre,
 Fájó pirosság kék máglyán lobog.
 Lobog a vágy, az élet gerjedelme?
 Vagy vérünk az, mely ottan elfolyott?
 Utolsó vérünk-e? . . . Végző szerelme
 A honnak, mely újhódként elfogyott?
 S a szörnyű éjek csak arra valók,
 Hogy fenn vírasszunk, néma jajgatók?!

ROBINZON

1919. december 24.

Robinson, gyermek-ifjuságom álma,
 S felejthetetlen szép kalandjai,
 Szólaljatok meg nékem mostanába',
 Ti elmerült part szent harangjai!
 Szólaljatok meg, itt van a karácsony,
 Ajándékom legyen tündéri mult.
 . . . S fölötven a könyvet, éledt az álom,
 S szemem édes keserű könnybe fult.

Jó Robinson testvér, szilárd hajódat
 Eltörte a felzúduló tengerár,
 És martaléka lett a mentő-csónak,
 Mert a háborgó tenger: vad betyár.
 S hogy így a bőszen habok játéka lettél,
 Mi sem maradt másod, mint Istened;
 De embernek nincs is drágábbja ennél,
 Ő juttatott neked egy szigetet.

A Senki-szigetén kezdted elülről
 Az életet, kezdtél építeni,
 Szenvedéssed, kínod hogy megennyhüljön.
 Munkába kellett azt meríteni.
 Faragtál fát, követ a bus magányban,
 Tájó volt melletted csak, hű ebed . . .
 És elmerült szemed az Óceánban,
 Midőn a nap szállt a hullámok felett.

Harminc évig néztél; mindegyre hitted,
 Hogy jön érted ember, jön majd hajó.
 Megcsodáltak, tudom, a büszke szírtek,
 Azt gondolták: mily hiábavaló!
 Hísz emberevő jött, vad ember-állat
 Rút martalóca, az istentelen.
 Harcot kezdtél velők s szerezve társat:
 Ketten hittetek már a szigeten.

Óh, Robinzon, ifjúkori barátom,
 Hogy sirtam én valamikor veled,
 Most harminc éve ép, jött a karácsony,
 Mint ahogy most szintén megérkezett.
 Olvastalak mohón, gyermek-örömmel,
 S az ünnep álmok közt repült tova.
 Szívem, mint Pénteké, boldog gyönyörrel
 Dobogta, hogy el nem felejt soha.

Óh, Robinzon, ifjúkori barátom,
 Ki hitte vón' akkor, mit ma tudunk:
 Hogy jön egymásra hat véres karácsony,
 S hogy elsüllyed hajónk s fuldokolunk.
 Harminc év után is sorsod a régi,
 S bennem mégis más könnyeket fakaszt...
 Ölelj magadhoz, hadd tudjak remélni,
 És várni itt hajót, hazát, tavaszt.

A ROM...

A rom, amelyre ma kirándulsz,
Pompába gyúl ki, drága lány,
Kítárja kecses vadvirágát,
S lábadhoz százat százra hány.
Az egykori gavallér
Kitesz magáért urí mód,
A legszebbjét odadja,
Amije csak valaha vó't.
Romarcáról a tünde napban
Eltün a redő, fájdalom,
Mint mikor száz ablakszemével
Hódított még e tájakon.
Eltün mellőle minden,
Ami csüggesztő, vak, sötét —
A fecskefű baráti kézzel
Takarja el kopár kövét.
Te meg, május leánya,
Ormára futsz, hogy messze nézz:
A völgy-magányba, kék ködökbe,
Hol álmok gyöngye megígéz.

És mint rejtve nyíló virágot,
Föltár szivedbe vágyakat,
Amik előtt imádód
Leborul térdre hallgatag.
Ifjuságod elandalítja,
Ez a csábos tavaszi dal,
S majd nem is veszi észre,
Hogy mámorába bele hal.

ELMÉSZ . . .

Elmész, mint ősszel elmegy
 A költöző daru,
 S valaki itt marad majd,
 Mint béna, félkaru,
 Bárhol járó: csak árva,
 Zord, idegen,
 Fekete éj lovagja
 Holt szirteken.

Elmegy veled a napfény,
 A tavasz és a nyár,
 Elhullt virágszíromból
 Marad itt egynehány,
 S míg nézem őket, érzem,
 Sorsunk, im, egy . . .
 Virágzavuk, virágom,
 El ne feledj!

ZÁPOR.

Fölzúg a távol,
 Közelg a zápor.
 Lilakék fellegeknek
 Zúgói megerednek,
 S ömölnek zaborogva,
 Mezőkre, ugarokra.
 Dagad az utak árka,
 Csapkod a víz a gátra,
 Távol kék-kong borongva
 Falvak öreg harangja.
 Virág kitárja kelyhét,
 Hogy tükadt szomja teljék.
 Földhasadékba
 Brekeg a béka,
 De szájon kapja
 Az ég haragja.
 Prüszköl a gulya, vágat,
 Fittyet hány pásztorának.
 Az erdő rendje bomlik,
 Zöld gallyja földre omlík;
 Zúg a tölgyfa recsegve...
 És egy parasztmenyecske
 Szoknyáját huzza védve
 Eső ellen — fejére,
 S rohan egyedül...
 — Hová menekül!?...

NAPFÉNY.

A gyermekarcu kora reggeli
 Nap a szobámba vigan benevet
 S íróasztalom fénnel lesz telí,
 Míg én egy dalba írom nevedet.

Sóhajtvá, égve írom, epedőn —
 S fölajzott könnyes hárfám így dalol:
 Fogod e kis kezecskéd remegőn
 Kezembe tenni egykor, valahol!

Gyötrődés, bánat-szülte halk dalok,
 Szívem egyszerre kedvre, lángra kap.
 — Te ragyogtad be azt az ablakot,
 Hísz életemben is te vagy a Nap.

MINEK ÖLELGETSZ . . .

Minek ölelgetsz engem, erdő,
Mit néztek úgy reám, ti fák,
Minek az a sok lila csengő,
Te hozsánás harangvirág!

Csak te éj és magány zenésze,
Fülemüle, te zengd dalod,
Annyi közül te vetted észre,
Hogy mennyire magam vagyok.

EGY ALMAFÁHOZ

Mikor születted, ifju almafa?
 Nem vettem észre eddig létedet,
 S egy szép tavasz fényülte hajnala
 Hozzád vezetett, szólt, hogy nézzelek,
 S te megbüvölted végkép lényemet.

Fehér virágod rózsaszínbe fut,
 Szemérmes arcu, mégis tárt, nyitott,
 Mosolya éden, míg lelkembe jut,
 S betölti mélyét mint egy szent titok,
 Mely, hisz virág vagy, ott kinyílni fog.

Fürgén szövök már ékes koronád
 Az ég tűzében izzó lombjaid,
 S öltöztetnek, mint ifjú szép arát,
 Ki esküvőjét rögtön tartja itt:
 A napsugarak, édes hugaid.

Kertemnek kincse, gyorsan el ne hagyj,
 Maradj virágba' soká még nekem,
 Eltűnt időknék hírhozója vagy,
 Ifjuságomnak, mely száll hirtelen
 A sir felé, mely puszta s jeltelen!

TÁTRAI SZONETTEK

I. TÁTRA

Köszál, fejedet mért szegzed az égre?
Tán, hogy kibetűzd szérűjén a célt,
A végcélt, melyért annyi bátor élt,
Kutatva titkát és szenvedve érte . . .

A kísszerűség földies varázsa
Kőkoronádról, valld meg, leperreg?
S az önímádó törpe istenek
Megsemmisülnek ott, porig alázva?

Vajh, meglátások széniora, Tátra,
Meddig látsz el a tisztult póluson,
Amelynek a fény egyetlen határa?

Követőd legyek a merész uton?
Olyan lemondó, vérző, isteni:
A halhatatlanságot szenvedí.

II. A TENGERSZEM

Egeket vivó titán-szirteken
A kis tengerszem a lét nagy rejtélye.
Szem, ámde nem a tengeré. Az égre
Vele a Táttra néz szerelmesen.

Titkon fogadja a hódolatot
A nyájas ég, a kacér, szüzi némben.
Fürösztí arcát a tó friss vizében,
S éjjel dob néki aranycsillagot.

Aranyérmecskék úsznak lent a mélyben,
S a tó oly boldog, éjjel is ragyog,
Holott mélysége fényinél nagyobb.

Holott van módja, hogy különben éljen;
Felül a sárzónán, ősugaron . . .
Körüle fenség, erő, nyugalom.

III. A TARPATAKI VIZESÉS

Zúg a viharok rejtett orgonája? ...
 Vagy tán a vizek hegyi-dála ez,
 Mít felidéz a milljó csepp halála,
 Midőn a sziklán porrá töredez? ...

Vagy óriások bögnek a magasban,
 Vasláncra verve, mint gályarabok,
 S ők harsognak a völgybe szakadatlan
 Örök szenvedést, vad kárhozatot? ...

— Te búcsuzól csak itten, Tarpatak,
 Elhagyva bölcsőd, el apai földed,
 A fellegtartó vén köszálakat.

Fájdalmad zengik részvevőn a völgyek,
 Veled síkoltva és vízhangot adva:
 Mint a Szentistván dóm magyar harangja.

A VADRÓZSA

Gondolsz-e rám, ha vadrózsát találsz? . . .
A vadrózsát mindig szerettem.
Vadrózsa a legékesebb virág
Fényitalos, forró szememben
Dombok szülöttje, hajnalok huga,
Édes pogány a régi korból,
Gyermek orcája vígan ránk nevet:
Az út mentén egy-egy bokorról.

MAGYAR HARANG

Viharos óráin
Az éjszakának,
A rab Kárpátok
Lelke föllázad.
Földre omló tölgybálvány
Kinjaival
A szélvihar
Ott nyargal az éjhomályba'
S végig az erdön
Tombol dűbörgön.
A gögös ormokon
Tajtétkzik a pokol,
S fent a sudár fenyő
Víjog, mint a sírály
Az Óceán felett.
Egyszerre a vízszály
Eláll hirtelen
S a fölsebzett, véres
Völgyön, szírteken:
Megkondulnak zengő, meleg,
Szűztiszta hangok,
Miket ez a nagyrengeteg:
Rejt mint titkos eltemetett
Magyar harangot.

Áhítatot szül a szava,
 Milyen a templomokban
 Szent gerjedelemre
 S lángra szíveket lobbant.
 Arany harang, édes harang
 Ölelkező szava vegyül
 A megviselt, fáradt éjbe,
 S mécset gyújt zengése fénye,
 S megráz belül
 Hej, emberül!

Ámde, hallga, jobbra balra,
 Fönt, lent most a szírt harangja,
 (Vagy milliók szív-harangja?)
 Méltósággal zengi kongva:
 Föld, te csonka,
 Négy felé szétmarcangolva,
 Jaj, ne vérezz, el ne vérezz,
 Nem utolsó, örök éj ez,
 Krisztus urunk öt sebére
 Mondom én ezt,
 Mondom én ezt!

S míg eképpen hangja szólal,
 Ömlik lágyan, olvadóan,
 Az elnémult hegyeken
 Mint drága hermelin palást:
 S szívek gyermek-térdeken
 Vesszik mint első áldozást.

De lehunyt szemökben
Izzik a hajnal,
De némaságukban
Beszédes ajkkal
Hírdetik,
Hogy a rab hegyekben,
A vad fürgetegben;
Mély és csudás
Hít, ujlás
Születik.

GÁRDONYI GÉZA.

Írásaín a mély szív humora,
Falusi mezők virághimpóra,
Megejtő holdas esték,
Semmi csináltság, talmi festék,
Minden itt csak — természetesség.
Halkan perceg a tolla,
Míntha pásztortüzekbe
Mártotta volna . . .
De mikor ércbetükbe lopta
A régen alvó dicsőséget:
Máglyák ünnepi lángja égett,
Hún és magyar titkok napfényre keltek,
Kigyúlt a kéklő magyar ég,
A láthatatlan messzeség —
Évszázak és évezrek énekeltek.

A NAGYÚR HALÁLA

A Nagyúr: az erdő. Hiába,
 Úr most is, hogy közelg halála.
 Rávall nemes eredetére,
 Im, aranyakat rak zsebébe,
 Ha az ősz, a kérlelhetetlen
 Leverí Pírrhus győzelemmel.

A Nap fáradt alkonyra ível . . .
 A gáláns erdő Zrínyi-szívvel:
 Zöld csokrot bodorít nyakára,
 S úgy áll ki az elszánt hegyekre:
 Skarlátszínű, piros nadrágba',
 Skófiumvarrta bő köpenybe'
 Aranybojt csüng alá a kardján,
 Csizmája: ékes sárga szattyán;
 S derűjével a férfi-arcnak,
 (Szívárványa tünt lelki harcnak)
 A bronzkeretű kék oromrul
 A sírba fordul.

PETRARKA

Imbolyg madonnád lilíom-alakja
 A nótatermő Provance mezején,
 S holdtöltekor mint szende tünemény
 Ezüstjét a hegy-völgy színére rakja.

Nevét hárfázza a kék Sörga habja,
 S a fülemüle május éjélen . . .
 S szerelméről még most is dalt regél
 Vaucluse portáin a pór-lányok ajka.

Petrarka, légies Laurád fehéren
 Jutott fel a halhatatlan körökbe,
 Hol koszorúja virul mind örökre.

Együtt robogtok csillagos szekéren,
 De ő leszáll s bejárja a helyet,
 Hol ajka csókra szomjan elepedt.

ELFELEJTSELEK?

Hangod zenél a szél szavában
 A hársak közt a vén hegyen,
 A fülemüle-csattogásban
 A zuglígeti réteken.
 S mikor eláll a dal s a szél,
 A csend is te rólad beszél,
 Amint megül a hegy, a völgy felett...
 S te azt akarod, hogy felejtselek?!

Az esti tó ezüst színében
 Két gyémánt-szemed rám derül,
 A tündérfarcú messzeségben
 Kedved és vágyad hegedül.
 A patak pergő gyöngyein,
 Erdő lombcsözege öblein:
 Sugár alakod ringva száll, lebeg...
 S te azt akarod, hogy felejtselek?!

Ha Beethoven-szonáta zendül
 A művészverte hur szaván,
 Ha Chopin édes álma rezdül
 Föl a hangverseny-zongorán;
 Ha Liszt, Erkel szent hangjai
 Szívemig tudnak szállani:
 Ott állsz mellettem, mindig rádlelek...
 S te azt akarod, hogy felejtselek?!

Ha egyedül járok, ha mással,
Kocsin, hajón, porban gyalog,
Fényes nappal, vak éjszakákban,
Hol kis mécs lángja sem ragyog:
Halkan követsz s követlek én,
Én az árnyék, te meg a fény...
Bele ragyog az árnyba kék szemed...
S te azt akarod, hogy felejtselek?!

Megtenném, elfelejtenélek,
De te vagy szép gyermekkorom,
Melytől a szív s dal újra éled,
S kifog a gondon, bűn, koron.
Te vagy a Nap, te tiszta Ég,
S én rája ne tekintenék,
Hol éjben is néz rám csillagsereg!...
Óh, hogy tegyem meg, hogy felejtselek!

DALOLJ, KÖLTŐ!

Dalolj, költő, ha eszme-fény
Lobog föl álmod tüzhelyén!
Kongasd a szót, ha van érced,
S ha rajongó szíved vérzett,
Az igazságot megérzed.

A magasba repülj, költő,
Légy Nap, légy sok emberöltő,
Harcos fajtád Csaba vezére,
Ki csillagot szór a vak éjbe,
A csügedtek fáradt szívébe!

A VÉN SAS HALÁLA

Odú-tanyája előtt ült a sas,
Körötte szikla, szálas, zord, magas;
Fölötte égbolt szüzi végtelenje,
Sasok világa, sasok ős szerelme.
Mikor feléje törve szállhatott,
Elhagyva ezt a törpe sárfokot:
Zordon lelkébe drága mécszet
Gyujtottak a gyönyörűségek . . .
De im, megvénült! S mit kell látnia:
Hiába volt sas, ő is föld fia,
A végtelent soha még csak nem is pedzette,
Bár vágyaival nőtt, nőtt is a mersze.
Semmit sem ért el, minden hasztalan,
Csak vágyni s bukni: oly vigasztalan;
Sasszárnya, tudni, hogy csak pille szárnya,
S lehúz a földiség agyag igája:
Ebben öregedett meg, hajh, a sas!
És csak úntatta már egy-egy tavasz.
Lomhán gubbasztott oduja előtt,
Szerelmet, álmot többé sohse szőtt.
Dus tolla vedlett már, egy pár helyen

Kék folt tátongott testén, meztelen.
 Fölszállni többé nem kívánczozott,
 Békét áhitott, elhagyott zugot —
 S midőn odvára ismét rátalált,
 Az élet bölcse várta a halált.
 Minden elhagyta, csak szülőházaja
 Ringatta keblén... Szólt szél-muzsikája.
 Tán altató dal volt?... Hallgatta, ráért,
 S a muzsikása is kitett magáért,
 Míg szakadékon, köhurokon át
 El-elsíkongta lázas futamát...
 A sas fölkapta csontos vén fejét,
 S hallgatta az önön gyászénekét,
 Melyben fölcsillant gyöngy-ifjúkora,
 A viadalok részeg mámora,
 Sebek, ütések, mík tán sohse fájnak
 A győzedelmes, bátor ifjuságnak,
 Csípcsup kalandok, nagy komédiák,
 A marakodó, vijjogó komák,
 Akikkel összekapott clykoron
 Egy-egy kövérebb, módosabb toron...
 Lehorgasztotta vón, ismét fejét,
 Ha nem jön közbe valami egyéb,
 Valami kába, nyers hangbödület,
 Riasztó annak is tán, ki süket,
 Leget hasító, száraz, kőkemény,
 Milyet nem hallott még a vén legény...
 ... A szírtre ömlött rózsás áradat:
 Bucsúzkodott az áldozati nap.

És kezdtek sorra talpra állani
 A barna völgyek lepke árnyai.
 S ő, a vén harci, a keshedt mokány:
 Megrendült mélyen biztos köfokán . . .
 „Betörték-é, — hörögte — otthonomba,
 Az érintetlen Szent Birodalomba?!“
 S bár vén szeme homályosult, de látta:
 Egy repülőgép szárnyait kitarva,
 Bátran, merészen ívelt fönt a légben,
 Embernemjárta csúcsok tetejében —
 És győzedelmes, lenge mozdulattal
 Nagy célja felé tört biztos tudattal!
 S ott ült a gépen: Nagy Ellenfele,
 Az ember, ki mégis . . . leverte, le!
 Hát szűk volt neki is a föld göröngye!
 Hát csalta őt is az ég drága gyöngye!
 A végtelenség szérűje, a szent,
 Kire gondolni csak sas lelke mert!

S amit nem bírt megtenni napok óta,
 Meghalt, végzett vele egy kurta óra:
 A szakadékba bukott hemperegve,
 Hogy az embert ne lássa,
 Akit vísz már a szárnya
 Túl a bércezen, felhőn — a végtelenbe!

TI GYERMEKEK ...

Tí gőgicsélő, játszó angyalok,
 Kik gyermekül a földre szálltatok,
 Orcátokon a könny is gyöngy sora,
 Mig a szívárvány égő mosolya
 Piros rózsát fest rá és ölbe kap:
 Két fénytavacsát a homlok alatt, —
 S a kacagó pünkösdi rózsák
 Derűjökkel im, telí szórják
 Ezt a szomorú, barna életet ...
 Tí gyermekek, ti szent ígézetek!

A szemetekbe kis tündérke ül,
 Ki tiszta, meleg lángot gyújt belül,
 Táncolva rak a piros tűzre fát,
 És sohse nyugszík meg a fürge láb,
 Mindegyre bokáz, szellőként lebeg:
 Örökzöld pálmaligetek felett.
 Hasadó kis cseresnye-ajka
 A bölcsődalt fülünkbe dallja,
 Melynél szebb itten semmi sem lehet,
 Tí gyermekek, ti szent ígézetek!

Ha gyűgyögésre nyílik ajkatok,
 Kacsóitokkal hogyha játszatok,
 A levegőben fogva valamit,
 Tán egy-egy játszó angyal szárnyait,
 Vagy anyátok leomló fürt haját:
 Elkergetitek az élet jaját,
 A gondot, mely már-már viharzott,
 S kigyulva — im a béke-arcok:
 Csók árja terem a rosszkedv helyett...
 Óh gyermekadta szent ígézetek!

De kit zenítjén ringat el a nyár,
 S kíncsét a szélvész hordja szerte már,
 Egéről is elfujva csíllagott:
 Keresi majd, mit vesztett, mit kapott!
 S ha törzs volt és a fáján gally se nőtt,
 Kopáron áll, áll önmaga előtt,
 Megy számüzöttként pusztulásba...
 Nem lesz tavasza, újulása,
 Ami szívébe lopja gyász helyett
 A gyermekadta szent ígézetet!

JÓKAI

— Születése századik évfordulójára. —

Boldog a nemzet, mely tud ünnepelni,
 Melynek van nagyja, kiben egyesül! . . .
 Szívből köszöntlek, ünnepi közönség,
 Ki ma mesém hallgatni — ülsz körül!
 S mesémnek tárgya ő, a nagy mesélő,
 Kínél nagyobbatt itt nem szült anya,
 Ki milliókat ragadott magával,
 Aranyrokkán míg pergett orsaja.

Elcsüggedt hősi faj nagy álmodója,
 Ki méhként tündérföldre látogat,
 Hogy új világot bűvöljön varázsa
 S népe szívébe lopjon lángokat,
 Hogy az: taposó malmát elfelejtse,
 Az éjt-szítáló gyilkos homokot,
 Mikor a végső mécses is kialszik,
 Mely még fáradtan itt-ott lobogott.

Elmétek fénye ma idézze vissza
 A tájat, kort, amelybe vezetett,
 Midőn csodáltuk, bámulatba esve,
 Tollát, a Ráfaeli ecsetet.
 Az ő szemével néztük Aldunánkat,
 A föltámadt Erdély aranykorát,
 Jövő századba, észak pólusára
 Karján suhantunk, boldog cimborák.

Alakjai: imádott csudalények,
 Ördögök néha, máskor angyalok,
 De emberszívünk végsőig a rabjok,
 Hisz lényök annyi színt, fényt ránk ragyog
 Nem talpíg férfi e az Aranyember,
 S a kis Noémi nem maga a báj?
 Mayer Fannyt ki tudná elfeledni,
 Míg meg nem értett haldoklása fáj!

S Kárpáthy Zoltán, az ifjú levante,
 Forró szemünkben: új honfoglaló;
 Berend Iván lángelméjü szakember,
 Tudása tette hívó riadó!
 Ábrándok álma: Köcserepy Vilma,
 Szívünkbe hajló hervadó virág...
 De nagy sikernek mint egy diadémját:
 Berenddel ünnepeljük Evilát!...

Hol volt, hol nem volt... szép tündér regéit
 Meséljem sorra... Meséljek talán,
 Mint egykor a mézajkú Serezáda
 Egy nagy és dicső szultán oldalán!
 Az ezeregy éj is elfogyna röpkén,
 De folyna tovább Jókaí szava,
 Mint végeláthatatlan éjszakáknak
 Csípkebokrában égő szózata.

Idézzük őt a mesék drága nyelvén,
 Ki ma száz éve, híp, hop, született,
 S álmokat szórt el, ezret és ezeregyet,
 És ugyanannyi Senki-szigetet.
 Hajótöröttek e szűz menedékét
 Akitől kapta vérző nemzetünk:
 Nevét is áldjuk e föld milliói,
 Mikor zokogunk benne s nevetünk.

Csallóköz drágagyöngye, Hős-Komárom,
 Ki szülte őt és adta egy napon,
 Feléd repül ma tömjén füst bodorja,
 S e nekünk édes ünnep-alkalom!
 Szent föld, mely így magyar harangot adtál,
 Ki szól időtlen idők tartamán:
 Látsz még te hajnalt és kelsz virradatra —
 Ez ma hitünk: halk, árva éjszakán!

A HALHATATLAN TIZENHÁROM

Év évre száll azóta, hogy
A bakó gyílka végzett mívelünk,
Igy gyújtva nékik örömet,
Kik elragadták bátor életünk. —
„Csakhogy végük van, hála, hála,
Ujjongott fel bakónk gazdája, —
Remegtünk nappal, éjszakákon! . . .
Csakhogy csöndes a tizenhárom!”

Nem sejtették ök, hogy szívünk
Váltig epedve várta a halált!
Féltünk, elpusztít a penész,
Míg nézzük a börtön nyirkos falát.
Ha nem veszünk el a csatába’
Rabul mí: vágytunk a halálra,
Tudtuk, hogy az aradi várban
Igy támadunk fel tizenhárman.

Csak holtakat illet a gyász . . .
Csodás életünkön lángra gyuljatok:
Minket a szívtelen bakó
Csak halhatatlanokká avatott!
Eleven példakép azóta
Élünk szívekbe', dalba', szóba' . . .
A zsarnok sirjon oly halálon,
Mikor így hal meg tizenhárom!

Lesz itt még egyszer küzdelem,
S akkor leszünk csak hősök igazán,
A láthatatlan kardokat
Ha még egyszer kivonjuk a csatán!
S a széttagolt Magyarországot
Eggyé forrasztjuk, jó kovácsok! . . .
Összetörík ott szolgálom,
Ahol így hal meg tizenhárom.

ÉJFÉLI LÁTOGATÓ

Juliusvégi csöndes éjszakában,
 Egy nyáriházban, fönt a Svábhegyen:
 Ültem egyedül egy erkély zugában,
 S Budapest éjkepén csüngött szemem.
 Gyönyörű város, föld legékesebbje,
 Folyam szalagja akít átfogott:
 A hold esüst fényében kiterítve
 Ametiszt-kő képében ragyogott.
 E hely, kérdeztem, milliók tanyája,
 Szent Babilon-e, vagy csak hangyaboly?
 S kohóiban hazámnak léte fordul,
 Vagy csak születés, halál ténye foly?...
 S most a hold még pazarabb fénybe vont,
 Hogy jobban lássam tán — feleletül:
 Az ősi város óriás platóját...
 ... S álom volt e, vagy az álmon felül?!..
 Két végpont: Aquincum s Potenciána:
 Évezredek tavában csillagok;
 Az Róma fénye, harcos hunoké ez...
 Hol vannak, hol?... Csak fényük még sajog!
 Középuitt vára az Igazságosnak,

És Isten-lakta ékes temploma . . .
 Egy ezredév imája szól-e benne? . . .
 . . . Harang-e, vagy a folyam orgona?
 Kí tudja! . . . A nyárej bübéja játszik,
 Játsszik velem s minden szív hurjain . . .
 Van e szebb ma egy álm-éjnél,
 Ébren kík sírunk egy hon romjain!

S egyszerre csüggedés csapott szívemre,
 E százkaru, élősdí, vad políp,
 A lelki éjek e rabló dúvadja,
 Kí már házunkra szinte rá szokik.
 Hajh, város, városom, szép Budapestem,
 Kí ezer éve állasz őrszemet:
 E csonkra szabott földdel egyetemben,
 Hiába küzdesz, létünk elveszett!
 Fajom' Európa rút halálra szánta,
 A tunya szláv-tengerbe vetteték,
 És nincsen nép, nincs egy ember se, — sirtam,
 Kí mentő kezét nyujtaná felénk!
 Senki-szigetnek tünt nekem az erkély,
 Nagymessze hová még nesz, zaj sem ér.
 Csak fénykörtémre szállt pár éji lepke,
 S átzúgott olykor egy egy denevér.
 Az asztalon a Karthauzi előttem,
 Regényed, mély szívü nagy Eötvösöm.
 Olvasni kezdtem nem hűlő betűit,
 S valakí im, jó estét rám köszön.
 Fölnéztem, a szerző volt. Nagy tisztelettel

Álltam eléje és leültetém,
 S nézvén arcára, fényes homlokára,
 Csüngtem gyermekként lángtekintetén.
 Ragyogó férfiarc, csodás tekintet,
 Elbűvölő, de nyugodt lelkiség;
 Az élet mily sok, sok viharja, vésze
 Edzette acéllá idegzetét.
 Az éj varázsa tette-é, a holdfény,
 Fején hogy láttam lelkes glóriát? ...
 Nem, nem. A szívek élő hódolatja:
 Megkoszoruzta őt e fényvirág!
 „Nagy ember! Halhatatlan! Bölcs! — dadogtam,
 Iöttödet, vajh, minek köszönhetem!” ...
 ... Felelt s én jól hallottam hangja ércét,
 Mely ködöt tépve szállt át lelkemen.
 „Én régen alszom már az ercsi sírban,
 Az anyaföld a testnek nyugtot ad,
 De a lélek, te is tudod, tovább él,
 S ha kincse, fénye volt, az itt maradt.
 Álmodtam, hittem, és alkottam eszményt,
 Láttam kígyúlni csípkebokrokat,
 S láttam Világost, összedölni mindent,
 Rejtöztem messzi én is, mint a vad.
 S a bujdosásba mit vittünk magunkkal?
 Koldustarisznyát és vándorbotot,
 De törhetetlen szívek akaratját,
 S hitünket, melynek lángja lobogott!
 A honért éltünk mi és nem a honból,
 Áldoztunk érte, aki mit tudott,

Petőfi éltét, Széchenyi leroskadt,
 S Rákócziként Kossuth kibúdosott.
 A haza el nem vész, ezt jól tanuld meg,
 Fia bármilyen koldus is legyen,
 Ha vagyona mint az Isten báránya:
 Oltáron ég el, áldozat-hegyen.
 Tanítsd korodnak, ez anyaghívőnek,
 Mely földhöz ragadt a föld férgeként,
 Oltár és áldozat: a hon szerelme
 Isten ragyogjon belőlünk s belénk!"

Csönd lett váratlan, elnémult a vendég,
 Csak szava csengett még, a szent harang..
 A bársonyos éj csillag takarója
 A Duna tükreben fürdött alatt...
 S az éjszakát én forrón átöleltem,
 Az éjszakát, ki most az én hazám,
 Mert én hiszem és hiszem csüggedetlen,
 A nagy Tanító oktatott meg engem:
 A virradat győz minden éjszakán!

ANYÁM HALÁLA

Óh Szüz, szenvedők édesanyja,
 Nagy tisztelőd halt meg: anyám.
 Már a maróti temetőben
 Virraszt fölötté a magány.
 Növeszt sirján szagos virágot
 Minden évben a kikelet,
 S ősszel, borongó sípok hangján,
 Dalt búgnak róla a szelek.

Óh Szüz, szenvedő édesanyja,
 Te voltál néki csíllaga;
 A sorvasztó, vak küzdelemből
 Hozzád evezett föl szava.
 Céljához érve téged áldott,
 Neveddel derített borút,
 S boldog volt, ha fehér fejedre
 Szent szavakból font koszorút.

Minden héten a szombatestét
 Neked ajánlta föl, tudod.
 Mécsset gyújtott s a písla fénytől
 Vad ölyve: gondja elfutott.
 Nem volt vakbuzgó, gyöngé lélek,
 Mint férfi vallta a hitet,
 Búd, szenvedésed íhleté meg,
 Hétfájdalmú, rokon szíved.

Egész élete: árva sorsa ;
Gyászfátyla: fájó, özvegyi.
S hogy mily hűen viselte síríg:
Tanuk rá elfolyt könnyei.
E mély patakok záporárján
Bánat-hajója útra kelt . . .
S ő maga is egy szombateste
Rajt' az örök vizekre ment.

Bús alkony vérzett el bucsúján,
A tájnak hosszú árnya nőtt
A Nagyrévnél, az éjsötétben,
Oh Szűz, tudom, megláttad őt.
Ugy-e, hogy nyújtottad feléje
Segítségül a kezedet?
Ugy-e, hogy megmutattad néki
Szombat estjén a mennyeket?

ÉJSZAKÁK

I.

Május ifjú éjszakája
Hunyorgatja csillagszemét,
Szép Holdasszony várja, várja
Álomküldte szerelmesét.
Holdsugáros zene zeng
A szívekbe ide bent:
Édes,
Mindez a mienk,
Minden a mienk!

Fehér akác álomcsendje
Vágyainkat hűsítgeti,
És a hajnal, éjt elverve,
Piros borát üritgeti.
Köszöntője, hallga, zeng
A szívekbe ide bent:
Édes,
Mindez a mienk,
Minden a mienk!

II.

Holdvette nyári éjszakán
Gondol-e most egy lányka rám:
A mályvaszegte utakon
Egy árva kertben valahol?

Kedves-e néki is a hold,
A csillagszemü égi bolt?
És érzi-e, mint száll, rezeg
Egy szívből hozzá a meleg?

Kezet fogunk most, érzem én,
– Óh holdsugáros költemény! –
S ő zálogul át a hegyen
A szívét nyújtja én nekem!

ELNÉMULT HARANGOK

— Rákosi Viktor halálára —

— Nos, vége volna a zenének,
 Hogy a harangok szíve megszakad?
 — Nem, nem, az ércek némasága
 Átzúg szívünkön, mint egy tűzpatak.

— Elnémult ajkak, fényharangok,
 Tí most a sírba fogtok szállani?
 — Tengerben, földben sem nyugodnak
 El az érclelkek zengő álmai.

— Temetni jöttünk-e halottat,
 Ki őrornyából ma elköltözött?
 — Nem, nem, tovább zeng a viharban
 A halhatatlan ébresztők között.

KELEMEN DIÁK

Halott vagyok, édes, elestem a harcon,
 Búgjak e édes szót, aki visszatartson?!...
 Fölcseng körülöttem mennyei muzsika:
 Szívárványos neved, Kőszegi Zsuzsika...
 S földerül a porban: átnedvesült arcom.

A kalamusomból kiszárad a festék...
 Illanó tavaszok, szerelmes nyáresték,
 Halljátok, avar, hó, hej, mindent betemet!
 De mint a hóvirág: kínó a szeretet...
 — Amín hozzád jártam: jól fődél a mesgyét!

Idegenbe sodort koldusnak a végzet.
 De a sas kietlen sziklán is rak fészket,
 S az építi szebben, ki többet ragadhat...
 Felhőkig ér híre Bercsényi uramnak:
 Hozzá mégy, kis madár, nagy gyönyörűségnek.

Volnánk csak honn, s nem itt árva Rodostóba'
 Két villó kardpenge most összezsapódna!
 Meglátnád te, hogy ki a legény a gáton!
 De a sors bitangul rám típort, virágom...
 — A nyargaló szél majd porunk összeszórja.

ÜZENT A PUSZTA

Üzent a puszta...
 Napkeleti tájain
 Bodorodik a tavasz.
 A fekete ér kristály mélyében
 A vadvizek tükördarabjain
 Százszerben tobzódik
 A dévaj napsugár.
 A könnyen lobbanó füzek
 Ölelésre tárják meztelen karjukat.
 Pattogó duzzadt rügyek,
 Sólajtó selymes barkák:
 Csábitón ülnek ki az ágra —
 Tüzet szítani
 A márciusi muzsikába.

Málk a föld barna röge,
 S kiperdül belőle
 Tündérkirályné gyanánt,
 Fehér palástban a hóvirág.
 Batyuját köti már az ibolya,
 A kékszemű falusi lány,
 Hogy hajnal-kedveséhez
 Az ér partjára szökjön.

A madarak nyütt téli tolla
Barázdán, zsombékon, bokrok alatt
Hever elszórva.

A hímek tarka új ruhájokban,
Párosan csípogva,
Karikáznak a kék levegőpályán,
S telí tüdővel isszák
Fényét az újhódó életnek.

Behúnyt szemmel is látom mindezt,
És megyek, és megyek . . .

Hütlenségemet

Megbocsátja a nagylelkű pusztá,

A csodatevő gyógyszerész,

Ki a megtért ifjúnak

Friss illatokból, mámorból, fényből,

S kikeleti szellőkből készít

Gyógyító balzsamot.

ÁLMODSZ-E RÓLAM?

Álmodsz-e rólam
 Dícső, egekig érő álmokat,
 Miket varázslatos tündéri kéz
 Hódolva néked összeválogat:
 Mikor ébren meglep az ábránd,
 Vagy ha ölel selymére párnád,
 S az éj halk fuvalája megigéz?

Álmodsz-e rólam
 Széplelked-szülte boldog álmokat,
 S vagyok-e én bennök a legnagyobb,
 A legtökéletesebb hős-lovag,
 Akivel utra kelni vágyva
 Elmennél az édeni tájra,
 Melyen az üdvök üdve felragyog?

Álmodsz-e rólam
 Hős küzdelemben izzó álmokat,
 Midőn a sors keze egy drága lényt;
 Tán téged ép miattam látogat,
 S te vallod álmod törhetetlen,
 Ember-nem-látta szerelemben,
 S kiküzdöd testvérszívünknek a fényt?

Ha így nem álmodsz,
 Nem vagy enyém s én nem vagyok tied.
 Találkozásunk csak muló varázs,
 Mely minket holnap ismét számkivet:
 A meg nem értő vad porondra,
 Amelyen csak falánk, goromba
 Percét üli pár kurta áldomás.

KÉP

A bíbor ágyon vetkező esti nap
 Piros rózsákat dob
 A füstös gyárkémény falára.
 Kiderül a zord óriás,
 Konok merevsége megenyhül.
 Tövében megnyílnak a gyár kapui,
 Kemény harangszó zengeti,
 Hogy vége a munkának,
 Hajrá, haza, legények,
 Álmodó szemü, gyári lányok!

Nagy hangyaboly eresztí raját . . .
 A négy kapun végtelennek látszó
 Embersáv huzódik:
 A négy égtáj szerint.
 Elcsigázott legények
 Szótlanul, gépiesen lépnek . . .
 A leányok arca fonnyadt, halavány;
 Fiatal szemükből
 A bágyatság tört fénye
 Diszharmóniát áraszt.
 Fakó, kimerült csapat,
 A győztes munka közvitézei.
 De a friss esteli fuvalmon
 Csakhamar erőre kapnak,
 Eszökbe jut,
 Hogy szombat este van s holnap vasárnap.

Kimennek majd a hegyek közé,
Piros virágot szednek;
Hallgatják, édes kettesbe
A madárnép hangversenyét,
Nyári lombok suttogását,
S virágnyelven
Szerelmet vallnak egymásnak.
Csábos tervek, színes álmok
Felajzzák a szív lankadt hurját,
Kínyúlnak a legények,
Dalt dúdolnak a lányok.
Ütemre, vig szóra masíroznak,
Kípirosodtak már.

És a komor gyárkémény,
Mint jókedvre hangolt kegyes Cézár,
Biborsugarakból font rózsákat
Szór feléjük, mintha mondaná:
„Ió mulatást!”

KITETT GYERMEKHEZ

Ember-poronty, ki volt a szívtelen,
 Aki letettt az utca-szögleten,
 Martalékaúl a hidegnek,
 Vagy a könnyörülő szíveknek?
 Tán titkos frigy gyümölcse voltál?
 Vagy léha kéjben megfogantál,
 És jöttöd (büszke névre folt!)
 Anyádnak bűne volt? . . .

Vagy tán valami dohos kis szobába':
 Születtélt végtelen nyomorba', gyászba'?
 S anyád a gyermek-ágyban éhezett,
 S dideregve, szabta meg bal-végzeted?
 Tán sirt, hogy futva visszanézett,
 S leroskadt otthon, szíve vérzett.
 Lehet egy hosszú élten át
 Zokogva emlékszik reád —
 De csak némber volt, nem anyád.

A „KORZIKAI“

Tanácskozáásra gyűl Európa,
 Bécsbe sietnek urai,
 Száműzve Elba szigetén már
 A kalandor Korzikai.
 A kontinensen nagy zavar van,
 Sok az új ország, új király.
 De a fejedelmek bölcs tanácsa
 Majd alapos rendet csinál.
 Folynak szavak, érvek, ülések,
 S elfolynak drága hónapok;
 Elmult az ősz, a tél; tavasz jött,
 És Metternich — hunyorgatott.

Bécs így sohase tündökölt még,
 Éj s nappal szinte egybe folyt,
 Császároktól le a lakájig:
 Mindenkinék jó kedve volt.
 Kalandorokat, drága nőket
 Tápláltak titkos orgiák.
 Minden erkölcs felére billent
 De egész lett a félvilág.

A légyott, cselszövés, a botrány
 Volt a valódi napirend,
 Polípkarokkal ez ölelte
 Bécs testéhez az idegent.
 S tavasz jöttével, épen akkor
 Fagyott el sok kora remény,
 Nagy férfiak kicsiny szerelme,
 És megszakadt sok szép regény.

Ép együtt ültek estebéden:
 Fejedelmek, diplomaták,
 Szép nők, akiknek diadémja
 Gyújtotta be a palotát.
 Zene szólt és tombolt a mámor,
 Majd megpukkadt az etikett.
 De egy futár még idejében
 Hűtötte le a szíveket.
 Pihegve állt meg, szava harsány,
 Kongtak a Burg ó falai:
 „Napoleon elhagyta Elbát,
 Párisba viszik hadai “
 Ur lett a csend egy pillanatra,
 Be furcsán vertek a szívek,
 S pástétom dal, pezsgő, mosolygás
 Nem kellett többé senkinek!

LEVÉL HOLLANDIÁBÓL

1920.

Anyuskám, édes, itt Hollandiába'
Van minden házban liszt és van kenyér,
Az utcákon nem állnak sort tejér'
S boltos a cukrot jegy nélkül kínálja.

A kakaónak olcsó itt az ára,
S csokoládéval gardám vígan él,
Vígabban is, tán az én kedvemér'! ...
Anyuskám, be jó itt, Hollandiába!

Boldog is volnék, csak hogy minden este,
Mikor szobámban egyedül vagyok,
Lelkem hozzátok röppen Budapestre.

Sötét utcáin pár fénygömb sajog,
Ti bent ültök a nagy asztal körül,
És senki se szól, senki sem örül.

ÜNNEPLÉS

— Az Edda-dalokból. —

Tűzrózsákat tűzők selyem hajadba,
Szemedbe gyújtson fényt a fényem,
S míg földre rózsza hull, és csók ajakra,
Lobogjak érted, lelkem égjen,
Észak leánya, Edda.

Ne mondd, hogy a szíved hófödte jégvár,
És hogy szeretni tudsz, azt se tagadd,
Vérednek minden drága cseppje ég már,
S kebledben lángol szűz fehér havad,
Észak leánya, Edda.

Koszorúm készen s édeni dalokból
Én aureolát fontam rád, im, én,
Égsz, mint tavaszi almafa, ha tombol
Kinyílt virágján a hajnali fény,
Észak leánya, Edda.

MAGYAR PUSZTÁN

Elszigetelt tanyák, öreg akácok,
Közönyt harangozó vedrek, kútgémek,
Virrad, ébredjetek! Dübörg az élet,
Megtört az átok.

Magyarok születnek teremő aggyal,
Tágranyított szemmel a napba néznek,
Elhatározottak, nagy tettere készek:
Szent egyakarattal.

Városok nőnek ki Rákos fővenyén
Repülnek korszakok. Repül az ember,
Titkokat fejt meg a magasság, tenger
És föld kebelén.

S te pusztá, te hallgatsz, betakaródzol.
Dunyhád: lom. Kőd-vánkus szép fejed alatt..
Nembánom-gyermeked, eszes ős fiad
Árnyaknak bókól!

Vágnak-e testeden csatorna eret?
Vezetnek tápláló vért a szivedbe?
S emberlak épül-e rend-községekbe':
Sárgunyhód helyett?

Elszigetelt tanyák, öreg akácok,
Közönyt harangozó vedrek kútgémei,
Virrad, ébredjete! Dübörg az élet,
Megtört az átok.

A KÖLTŐ SZÜLETÉSE

Hófödte hátán a kúnsági síknak
 Menekülő szegénylegények
 Figyelték meg, hogy fönt csillagot írnak,
 Mely a szívökbe melegített.
 Szilveszter éje volt s egy pillanatra,
 Éber szemök' nap lángja megragadta,
 S úgy tetszett: a peremen égi álmok
 Fényesítették meg a pusztaságot.
 Megálltak, néztek, aztán vége lett . . .
 . . . Pedig Kiskörös városában
 A rogyott kis mészárosházban
 Akkor gügyögött fel egy újszülött,
 Aki később Petőfi néven
 A halhatatlanságba költözött.

Emberszemnek mégis titok maradt,
 A földre hogy szállt e nagy akarat,
 Hogy teltek meg iratos boltívek:
 Nyílas csillaggal, fény-övezte vérttel,
 Hegedős Holddal, szárnyas Hetevénnnyel,
 Kinyíltak rég lezárult zsílipek,
 S erők törtek ki belőlük, hitek;
 Tüzek, és bátor vér, és munka-szellem,
 Mint harcfiak a faj közönye ellen;
 Sebes zúgóí zsongtak a daloknak,
 Balassi s Csokonai lelke
 Új lángra kapva fellobogtak.

Regös korok tündéri berke
 Hasadt ki a ringó bölcső előtt;
 Míg új szépségekkel szolgálta őt
 Az álmok napküldötte serge,
 Az élet jeles füszeri,
 Nagy lelkek képző mesteri.
 A fény, szín, báj, kecs, pompa, zengzet,
 Miket a lángok lángja nemzett,
 Várákoltak reája sorban
 A kiskörösi Helikonban.

Jöttek hódolni régmúlt századok,
 Idők tanúi, barna vándorok,
 És megrakodva bölcs tapasztalattal
 Lábához szórtak kincseket,
 A jövődők pedig szószóló ajkkal
 Feltörtek hét-pecséteket,
 Korok e ritka tárlatán,
 A küldetés e hajnalán,
 Mikor magyar csillagot írtak
 Égboltján a kúnsgái síknak.

NÓTÁFA

I.

A rózsaszál, amit adtál,
Ragyog, nevet,
Mínthogyha csak te ragyognál
Szívem felett.
Levelére rózsáalom
Piros pirja :
Reménységem, boldogságom
Van rá írva.

A rózsaszál, amit adtál,
Elhervadott,
A remény, mit ébresztettél,
Halott, halott.
Új virágot adhatsz még te
Százat, ezret,
De egyetlen új reményt se
A szívemnek.

II.

Nem síratlak, szőke kis lány,
Nincsen könnyem,
Valahogyan elfásultam,
Összetörtem!
De jó, kinél édes-testvér
A könny s bánat,
Elsírhat az, mikor este
Múzsikálnak!
Mikor sir a hegedűszó
Egy kis lányról,
Piros ajkak esküjéről,
Déliabáról!

III.

Valahol egy kis ablakban
 Egy rózsza fakad,
 Ragyogó szál, mégis árva —
 Én lehetnék csak a párja,
 Jaj, de nem szabad!

Ha kinyílna az az ablak
 Csöndes-hallgatag,
 Az a rózsza kihajolna,
 Szerelmesen rám ragyogna ...
 Jaj, de nem szabad!

Mért emeltek közénk, édes,
 Kínai falat!
 Én Istenem, mit nem adnék,
 Ha lábadhoz borulhatnék,
 Jaj, de nem szabad!

BUDAPEST

Aquincum-anyád: cézárok leánya.
 Övé arcéled, higgadt jellemed.
 Atyád: Lebédia lovas turánja,
 Kinél úrabbat nem szült napkelet.

Élted: világok örök ütközése . . .
 Kelet pompája, vére itt vegyül
 S a nyugat lelke. — Kettős lüktetése
 Új éltet ad, s nyomán új fény derül.

A rendületlen hit készíti formád,
 Acélkereted, betonalapod . . .
 A követ, márványt százezren hordják,
 Magyar tudósok, munkás-alakok.

HALÁSZBÁSTYÁN

Morajlik lent a Duna kebele,
Budapest muzsikával van tele.

A nyalka hídfők, mint karmesterek,
Magyar kórusokat vezénylenek.

És partra csalják a kövek fiát:
A mámoros, tüzes melódiák.

A csípkeszegte folyam mezején
Lótuszvirágokat tüzdel a fény.

Élet harsogja piros vágyait . . .
A bástyán egypár kőszent álmodik.

A SZIGETI TÖLGYES ALATT...

A szigeti tölgyek alatt
 Rózsák pírjából álmok kép fakad...
 Daliás idők fája ég
 Tábortüzek máglyáin szerte szét.

Túl a hegyen alkonyi pír...
 A napsugár rézsútos utat ír...
 S Buda réztornyai fölött
 Az est félholdja némán kikötött.

S a tölgyek alatt a padon
 Valaki üldögel hallgatagon.
 Fönt barna lomb, lent szőke hab:
 Suttognak néki ódon dalokat.

Bihari nóták, hallgatók...
 De íhol, férfi-léptek hallhatók!
 Ezüst sarkantyú csöng, peneg:
 Az esti pírban Toldi közeleg.

LÉVA

Kís ablakunkban pár muskátli nyílott,
Míg ott huzódtunk meg a vár alatt . . .
A vár! . . . Diákja lettem, ő tanított,
Amint elnéztük egymást álmatag.

Nem volt Lévának több ily álmodója,
Mint én: a diák, s mesterem: a vár.
Az ő világa: tünt fény hordozója,
Enyém: a jövő, nagystílű tanár.

.. Rég volt.. De álmunk csak nem változik,
Bár engem onnan elragadt a végzet.
A vár most is nagy múltból álmodik . . .

S diákja is, míg lantján ver az ének,
A jövőt festi, nagy várost, hatalmat . . .
Lévát örökké szépnek és magyarnak.

ARANYOSMARÓT

Kisváros képe. Kastély, megyeháza,
Karcu torony Mígazzy templomán.
Festői nép jött a hetivására,
S megyegyülésre a gróf négy lován.

Eljött sok földesúr is. Barna arcok.
Az ódon székház népes, eleven;
A Balogh János szava itt viharzott,
Egykor lelkes szó, ma: történelem.

Az alvégen a Zsítva kanyarog,
Papírhajómat vízi messze, messze . . .
Virágos partján kísérem gyalog

Fent a temető s néma kökeresztje,
Egy drága sír, halk szellő-suhanás . . .
De kö, szél egy szót hord: „Feltámadás.”

SEGESVÁR

Lent a Kuküllő vize harsonázik,
S fedett lépcső visz a Várhegyre fel,
Mely dómját tárja ki s vén palotáit,
Évszázak művét: göggel, mereven.

A szászfaj, kít a „hún“ le nem igázott,
Kövének itt ma is szívós ura,
Munkás kezében, ime, felvirágzott
A rómaiak kis Stenaruma.

Hirét világgá még se vitte vára:
A közös sírban egy halott, ki él,
S uralkodik a milliók szíven. —

Fölkél sírjából s dala hallatára:
Hegyet és síkot édes trombiták,
Szabadságdalos hangja zengi át.

KISKÖRÖS

A nap, míg útját fent az égen írja,
 Reád zúditja izzó bíborát ;
 A lány arcának égőbb itt a pírja,
 S fehérebben nyit az ákácvirág.

Mégis, városkám, benned utca, ház, tér,
 Kincs, alkotás mind háttérbe szorúl,
 Mert láthatatlan szellemóriásként
 Ő zeng, ő lángol, csak ő itt az úr.

Kiskörös, sorsa ez a Betlehemnek,
 Mely egy családnak készséggel adott
 Nagy Duna mentén egykor kís lakot.

És itt született kincsül mindeneknek :
 A költő s lett magasság, messzeség,
 Midőn dalában földre jött az ég.

KOMÁROM

Évezred fénye mossza ó falad,
 Komárom vára, míg állsz hallgatag.
 Hol jár gondod? Kit mit keres? ...
 A Duna árja oly sebes,
 Ríngatja képed, zúg, morog ...
 Vagy csak szívünk, mely háborog,
 S ölel keblére minden áron? ..
 Komárom, hej, Komárom!

Faladon égnek hálánk csókjai.
 Hol első álmát szötte Jókai,
 Hol lelkével ölelkezett
 Csallóközi tündérsereg;
 És játsztak vele fa-fogót,
 Megszólaltatták a folyót,
 S a mohos követ is a váron ...
 Komárom, hej, Komárom!

Faladról a dicsőség lángjai
 Éjünkbe is fognak világlni;
 Szél, sóhaj, vágy vízi feléd
 A Klapka ujjongó nevét;
 Honvédek harcos árnya száll
 Fölötted minden éjszakán,
 Én szép koronám, szép királyom,
 Komárom, Hős-Komárom!

KÖRMÖCBÁNYA

Búg a Katalin-templom orgonája,
 A moh övezte várfal omladoz;
 A völgybe' hangos csermely harsadoz;
 S fönt imbolyg a Thurzók s Fuggerek árnya.

Hegyek szívébe néznek ők sováran,
 Kőrmóc, aranyad kellett önekik,
 És megrabolva kincses kebleid':
 Eltűntek ők is az örök homályban.

S te mint emlékek özvegy asszonya,
 Állsz, városom, és várod sorsodat,
 Mely a mánál sohsem lesz zordonabb!

Urad s fiaid győztes nagy sora
 Új Thökölyvel hozza majd a pálmát:
 Szabadulásod halhatatlan álmát!

EGY PARKBAN

Az elhagyatott park, a bús öreg:
Tünt korszakok fényéről álmodott.

Én húsz éves se voltam még, gyerek,
Kiben ifjúság lángja lobogott.

Szerettem mégis ezt a halk tanyát,
A múlt adott itt légyottot nekem . . .

Én zengtem néki a jövő dalát,
Ő átölelt s szóttan sírt keblemen.

A CENKI HÁRSFASORBAN

Félistenként ezek az ősi hársak
 Ahogy előttünk állnak bodoran:
 Vad elszántságuk szinte égre lázad,
 S gyermekszívünk' megrázza zordanan.

Zeng orgonája tünt korok szavának
 Lombajkukon a szélbe komoran . . .
 Sorsát dalolja a tegnapi század
 A mának, mely vak vesztibe rohan.

Víharvert hársak, nagyra-nevelők,
 Daltok állattok: százados erény,
 Melyet Valaki annak idején

Fölszitt lelkébe és az vitte őt
 Önzéseken túl, a látnoki partra,
 Midőn faját a porbul kírágadta.

SOPRON.

A Szentmihály dóm ünnepi harangja
 Delet zúg Sopron házaí felett,
 Míg a kincstartó Nap arany-patakja
 Lenn mossza a ház-sort, utcát, teret.

A szín pompája köszabta mederbe,
 Hangos zúgókba szökve áradoz.
 Mint drágakőből faragott ereklve;
 A város képe oly káprázatos.

A hegyről nézlek végvár, ősi Sopron . . .
 Elfolyt vér, munka ímez ékkövek,
 Magyar történet, ámbár fénye zordon!

De néked is igaz történeted,
 Belőle folynak léted nagy erői.
 — Örüllöd ifju katona — Petőfi.

DÉL.

Hajh, nem vagyok már csélcsap fiatal,
 A férfikor delén szántogatok!
 Az ifjuság: szép kakasviadal,
 S csupán a szívbe hagy varázsnymot.
 A sors, mint kora tél a kék hegyet,
 Egy szép nap' behavazza fejemet.

Nem hajszolok hírnevet, diadalt,
 Megfékezem a gögöt, szenvedélyt.
 Eresz alól nézem a zivatart,
 S áldom a hajlék nyájas tűzhelyét.
 Aki sorsát kihívja ostoba,
 Végig ver rajt' a villám ostora.

Ifjut ragad el a láz, délibáb,
 Fellázad s egyben kardot köszörül.
 A férfi vár, de ha oszt' nekivág,
 Valaki sír, valami összedül.
 Érett elmém fénykora: delelő . . .
 Nem vagyok többé hős, csak magvető.

Alkotni, tenni: valódi gyönyör,
 A hősí nekem az, ami igaz.
 Hiú világprobléma nem gyötör,
 De egy szebb tettem balzsamos vigasz.
 Milliók maga-mécséből lesz a fény . . .
 A világ megy, halad, ha megyek én.

TARTALOMJEGYZÉK.

Ha holnap elmegyek ...	3	A vadrózsa ...	34
Maris ...	5	Magyar harang ...	35
Dal egy asszonyi kéziról ...	6	Gárdonyi Géza ...	38
Viselt ruhádban... ..	7	A nagyúr halála ...	39
Álomleányok ...	8	Petrarka ...	40
Párbaj ...	10	Elfelejtselek? ...	41
Ódon templom... ..	14	Dalolj, költő ...	43
Szeptemberi fényben ...	15	A vén sas halála ...	44
Garam partján... ..	16	Ti gyermekek... ..	47
Levélváltás ...	17	Jókai... ..	49
A katáng... ..	18	A halhatatlan tizenhárom ...	52
A magyar föld ...	19	Éjfélt látogató ...	54
Budapest—börtön ...	20	Anyám halála ...	58
Robinson... ..	22	Éjszakák ...	60
A rom... ..	24	Elnémult harangok ...	62
Élmész... ..	26	Kelemen diák ...	63
Zápor ...	27	Üzent a puszta ...	64
Napfény ...	28	Álmodsz-e rólam? ...	66
Minek ölelgetsz... ..	29	Kép ...	68
Egy almafához ...	30	Kített gyermekhez ...	70
Tátrai szonettek		A „korzikai“ ...	71
I. Tátra ...	31	Levél Hollandiából ...	73
II. A tengerszem ...	32	Ünneplés ...	74
III. A tarpataki vízesés ...	33	Magyar pusztán ...	75

A költő születése	77	Kiskőrös	88
Nótafa I—III.	79	Komárom	89
Budapest	82	Körmöcbánya	90
Halászbástyán	83	Egy parkban	91
A szigeti tölgyek alatt... ..	84	A cenki hársfasorban	92
Léva	85	Sopron	93
Aranyosmarót	86	Dél	94
Segesvár	87		

